

Sommerfuglen
Steinerbarnehage

Årsplan

Innhold

- Sommerfuglen	1
- Dagsrytmen for de store barna	2
- Dagsrytmen for småbarnsgruppene	3
- Ukerytmen for småbarnsgruppene	4
- Ukerytmen for de store barna	4
- Aktivitetsplan gjennom året	5
- Årshjulet	6
- Årsrytmen	7
- Kunstneriske aktiviteter	11
- Eventyret / Frileken	13
- Ringen / Den religiøse oppdragelse	14
- Eurytmi / Barnet i førskolealderen	15
- Steinerpedagogikkens opprinnelse	16
- Praktiske opplysninger	18

Sommerfuglen

Sommerfuglen Steinerbarnehage ligger åpent til på Havsteinekra, med Havstein Bo og - Servicesenter som nærmeste nabo og mye lys og luft og mye himmel over oss! Fra lekehaugen har vi utsikt helt ned til Trondheimsfjorden. Barnehagen eies av "Sommerfuglen Steinerbarnehage AS".

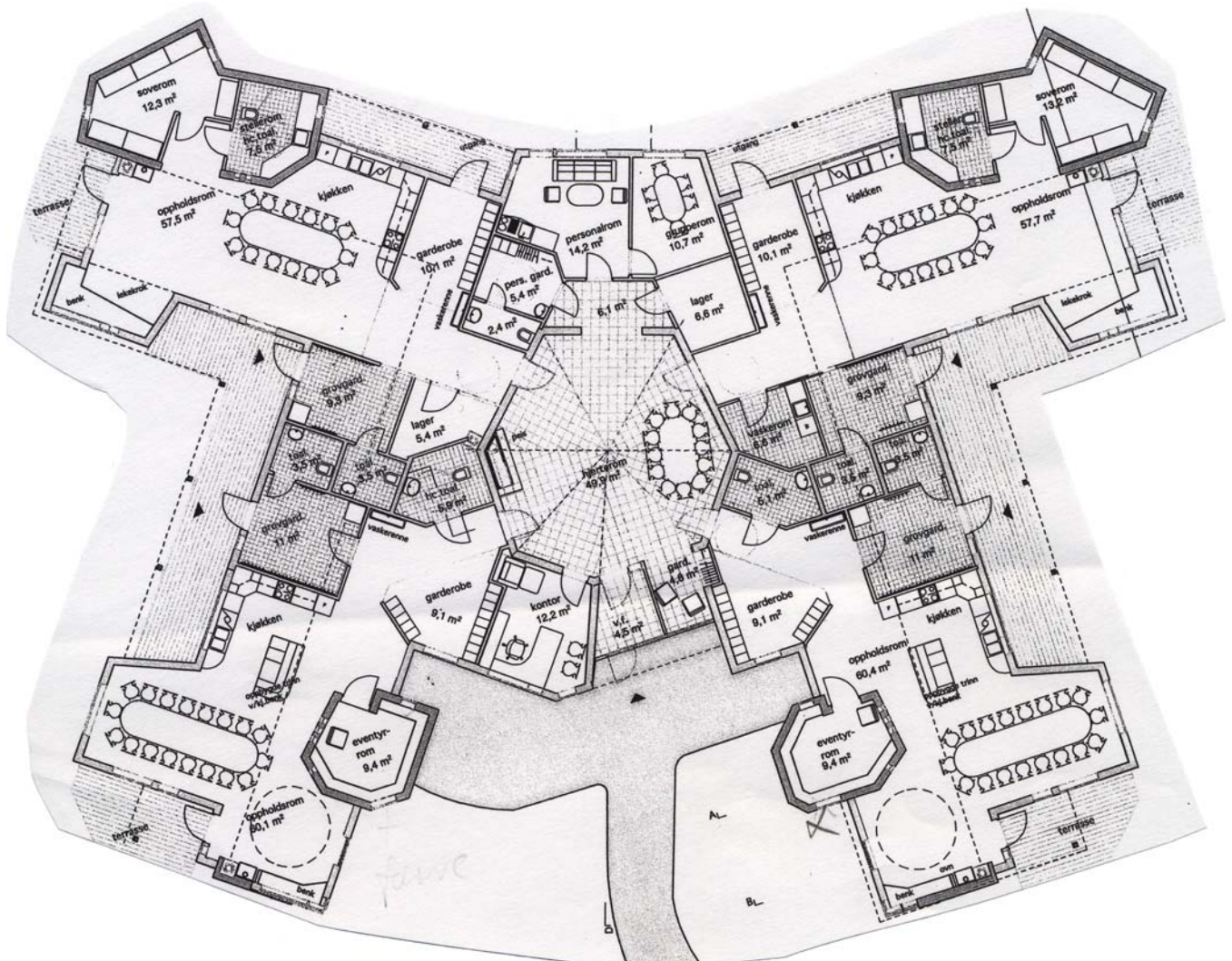
Navnet har assosiasjonsverdi både for barna og for de eldre som vi vil ha et godt samarbeid med når det gjelder dagliglivet, fester, foredrag og andre tilstelninger som kan være til glede for begge parter.

Barnehagen startet opp med fire avdelinger i årsskiftet 2006/2007 etter en årelang planlegging. Barnehagen har per i dag plass for 52 barn fordelt på to småbarnsgrupper à 10 barn og to grupper for barn mellom 3 og fem år à 16 barn. Hver gruppe ledes av en utdannet steinerpedagog og nødvendig antall assistenter.

Utearealet er tilrettelagt for barnas lek i det fri, til dyrking av blomster, urter og grønnsaker, så mye vi får til hvert år.

Turområder for oss ligger lett tilgjengelig i nærheten.

Det er lagt opp til at de eldre fra nabohuset skal kunne bevege seg i deler av hagen vår. Vi vil også ellers ha et samarbeid med de eldre i naboskapet. En tradisjon med at vi synger for dem 16. mai og at vi går med våre lanterner der på St.Martinsfesten, er allerede etablert.

Dagsrytmen for de store barna

Vi tar utgangspunkt i at barnet er rytmisk i sitt vesen og prøver å møte dette ved å legge opp dagen, uken og året basert på gjentakelser i store og små rytmer.

Dagen legges opp til et harmonisk skifte mellom aktivitet og ro, utpust og innpust.

Kl. 07.45: Barnehagen åpner.

Kl. 07.45-09.00 Det lages frokost hvor barna er delaktig i å dekke bord, tenne lys, lage urtete og smøre på maten. Alt tar tid, men det har vi nok av. Litt småprat rundt bordet. Vi etterstreber en rolig start på dagen. Vi begynner så smått å forberede dagen stille og rolig, noen barn begynner etter hvert å leke.

Kl.09.30: Oppvask og opprydding hører også med. Vi samler oss til Ringen med vers, rim, regler og sanger m/ bevegelser, alt etter årstid eller tema for neste årstidsfest.

Kl. 10.00: Dagens aktivitet (modellering, tegning, maling, rengjøring eller matlaging) og /eller frilek. De voksne er til stede, klar til å hjelpe hvis det trengs, mens de selv holder på med sitt arbeid.

Kl.11.00: Opprydding - vi starter med å rydde det vi har holdt på med, og snart er alle i sving. Toalettbesøk og håndvask før vi avslutter med at det legges puter på gulvet der hver og en kan hvile hodet litt mens en voksen spiller på lyre eller synger bårsuller.

Kl.11.30 Eventyr

Kl.12.00: Formiddagsmat

Kl.12.45: Toalettbesøk og påkledning til å gå ut. Frilek ute resten av dagen. Barna er selv i sving og vi voksne driver med hagearbeid, vedsaging og lignende. Er det ruskevær går vi inn på ettermiddagen.

Kl.14.30: Et lite måltid med frukt/grønsaker/knekkebrød serveres ute/inne.

Kl.16.15: Barnehagedagen er slutt.

Dagsrytmen gjentar seg hver dag på samme måte, men er ikke absolutt bundet til klokkeslettene.

Dagsrytmen for småbarnsgruppene

Vi legger vekt på å gjøre overgangen fra hjem til barnehagen så myk og god som mulig, for den forandringen i seg selv er stor nok for de små. Derfor gir vi rom for individuelle vaner i det store fellesskapet.

7.45 er det frokostservering for de som ikke rekker å spise hjemme, eller de som ikke har matlyst med engang de står opp. Som regel vil de barna som allerede har spist ta seg en liten bit for kosens skyld.

Ca.8.30 ryddes frokosten bort, de som kommer etter 8.30 har vel spist hjemme. Da er det bare lek, lek og atter lek! Ute eller inne. Noen av de minste sover kanskje ennå 2 ganger og må ha seg en lur i 10-tiden. Vi voksne går i gang med dagens arbeid, baking, matlaging, vasking eller noe håndarbeid. Ungene hjelper til, smaker litt her, kjenner og lukter litt på deigen og går tilbake til leken hvis de vil. De voksne er, tross gjøremålene sine, aktivt til stede og oppmerksomme for det er mange forskjellige situasjoner som kan oppstå blant de små barna som skal tilegne seg fysiske og sosiale ferdigheter. Mye omsorg, kos på fanget, sang og glede skal prege dagen.

Ca.11.00 begynner vi voksne å rydde så smått og det er utrolig hvor mange små hender som da kommer for å hjelpe til å putte klossene i kurva, dukkene i seng og bilene på plass.

Ca.11.30 setter en voksen seg på gulvet og synger sanger og sier noen vers, knyttet til årstiden vi er i. De barn som vil, flokker seg rundt og blir med, de andre slipper. Sang og regler med bevegelser til er med på å stimulere språket. I småbarnsgruppa samler vi ikke alle i en ring, det får vente til de kommer i ”storgruppa”.

I det hele tatt synes vi det er viktig med alt vi ikke gjør. Ungene skal få slippe å få en stresset hverdag med mange organiserte gjøremål og ”program”. Alt til sin tid! Vi skynder oss langsomt!

Ca.11.30 er det formiddagsmat.

Matstunden er vel kanskje den eneste stunden på dagen der vi samler oss alle sammen om en ting, nemlig maten. Vi spiser hovedsakelig hjemmebakket brød, men også grøt, suppe eller noe annet vegetarisk, økologisk varmmat.

Ca.12.00 – 12.30 blir det stell og legging.

Vi skal ikke skifte bleier på akkord! Vi gjør en kosestund ut av det med regler, vers, kiling og latter.

”Tesil, tåsil, tirilrot, meggefru og store gubben hesten!”

”tommeltott, slikkepott, langemann, gullebrann og lille petter spillemann!”

Så legger vi de som skal sove ut i vogna og de som sover inne i senga. Det kan hende vi har 2 ½ - 3 åringer som har sluttet å sove på dagen og med de har vi en hvilestund. Godt å hvile litt enda de ikke sovner. Kanskje vi leser en bok og synger noen sanger.

Ca.14.00 – 14.30 - Når barna våkner, får de drikke, frukt og noe mer å bite i før vi kler på oss og går ut resten av dagen hvis været tillater det. Også ute har vi voksne et arbeid å holde på med, for eksempel hagearbeid, vedbæring og lignende. De ungene som vil, hjelper til på sine egne premisser og henter inspirasjon til leken sin.

16.15 Barnehagedagen er slutt, takk for i dag.

Ukerytmen for småbarnsgruppene

mandag - tegning – varm mat
tirsdag - brødbaking
onsdag - turdag hvis det passer seg slik
torsdag - varm mat, grøt, suppe, pasta, pizza
fredag - vasking (vask av leker i grønnsåpevann, støvtørking mm.

Ukerytmen for de store barna

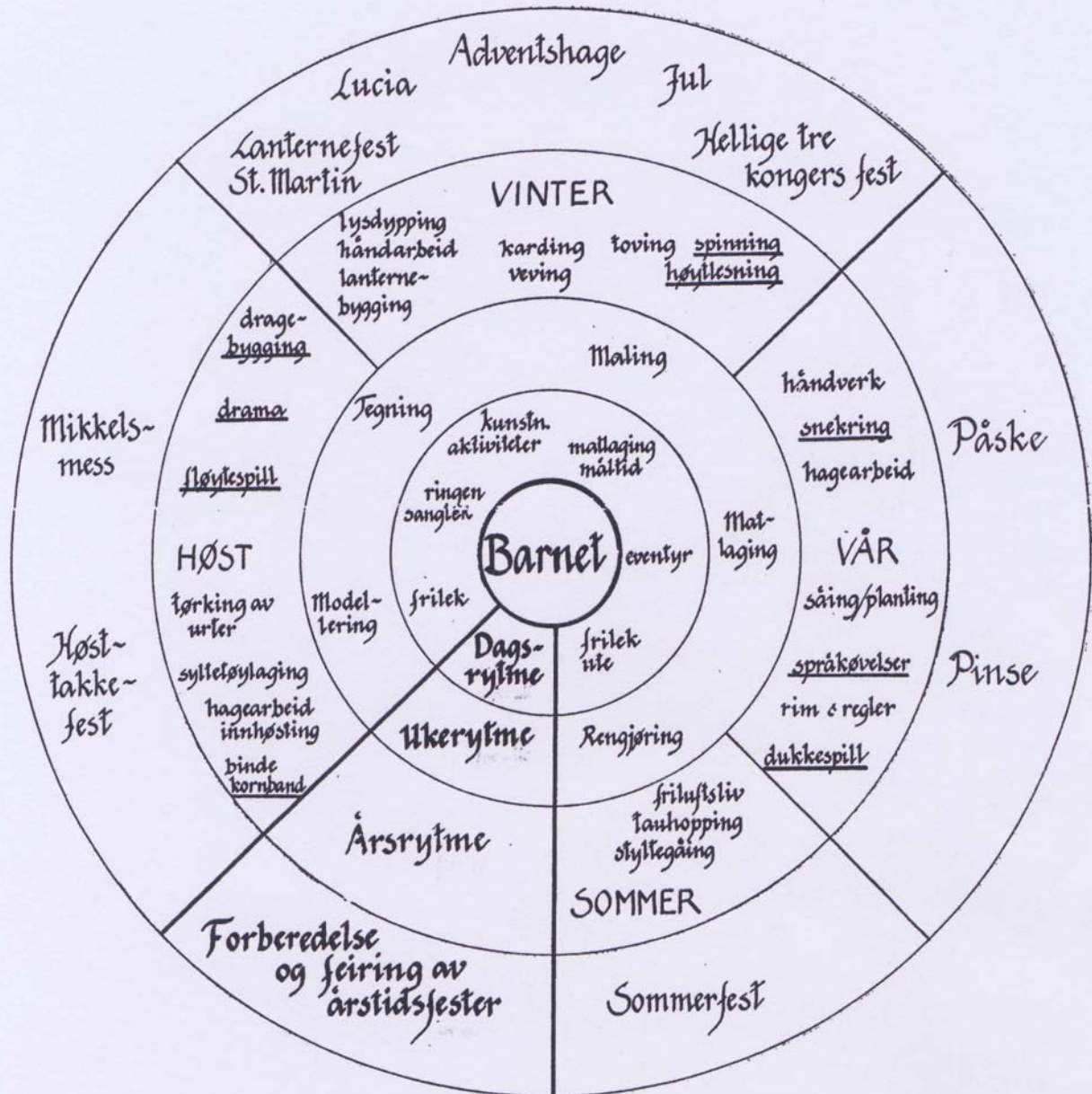
Voksenstyrte aktiviteter:

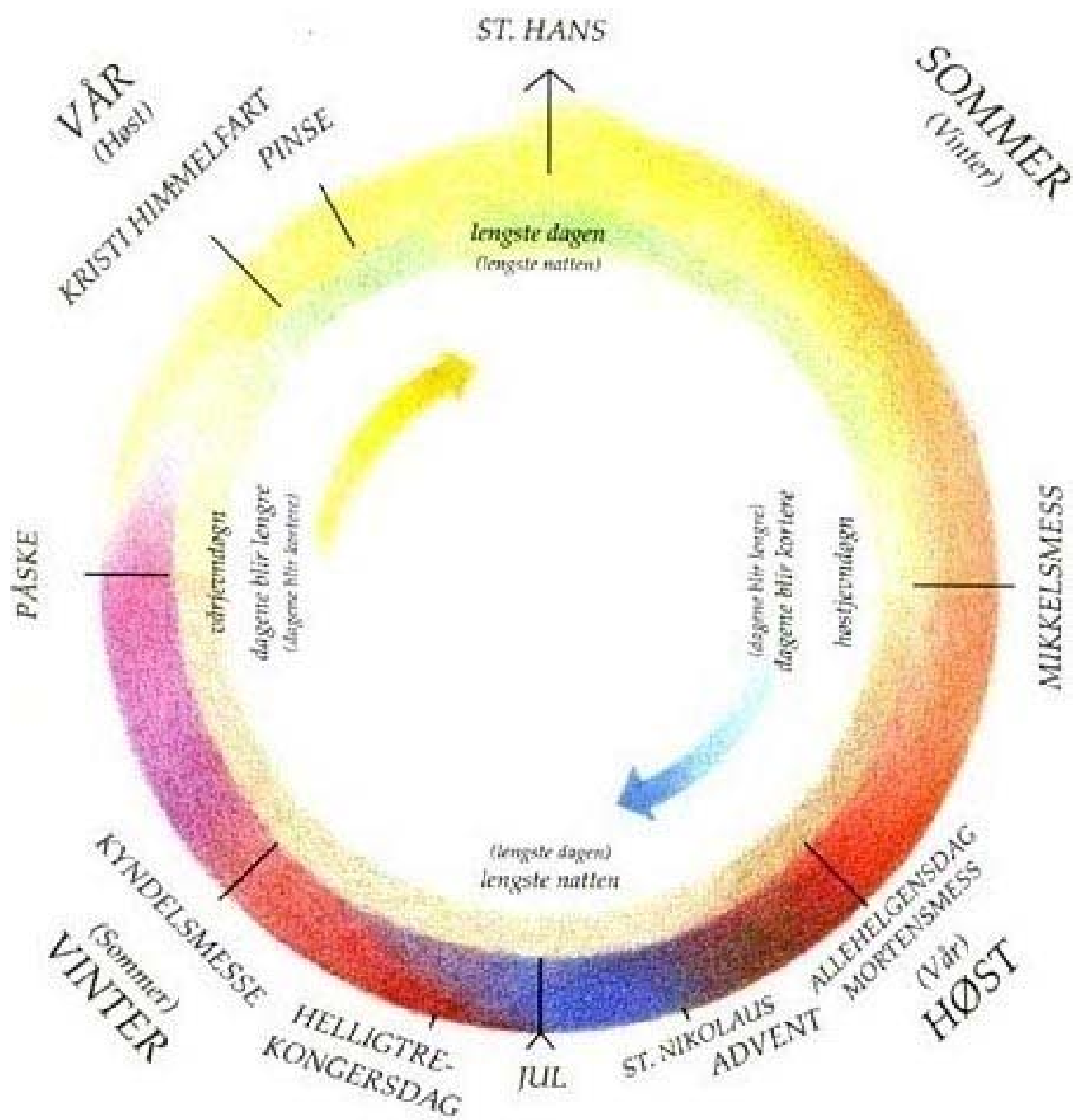
mandag - maling, varm mat, grøt, pizza, suppe, pasta
tirsdag - bivoks/modellering/brødbaking
onsdag - turdag
torsdag - matlaging – pizza, suppe, pasta mm
fredag - vaskedag – vask av leker, støvtørking mm

Muligheten for tegning er alltid tilgjengelig under frileken.

Disse aktivitetene faller i tiden fra ankomst på morgenen til formiddagsmat, alt etter som det passer best. Deltagelse er frivillig og omfanget avpasset barnets alder.

Eksempel på Aktivitetsplan gjennom året

Årsrytmen

Årstidsfestene og høytidene utgjør vår årsplan. Dertil hører forberedelsene, gjennomføringen av selve festdagen og etterklangen i dagene etterpå.

Festene er: Høsttakkefest, flytende dato
Mikaeli eller Mikkelsmess, 29.9.
St. Martin eller Lanternefest, 11.11.
Adventshagen, i begynnelsen av adventstiden
Juleavslutning
Hl. Trekongers dag
Karnevalet, like før fastelavnens søndag
Påskan, flytende dato
Pinsen, flytende dato
Sommerfesten/St. Hans

Høsttakkefesten

Forberedelsene til denne festen starter nesten med en gang etter sommerferien. Vi plukker bær i skogen, høster frukt og grønnsaker og bær i hagen. Noe kokes til syltetøy, urtene henges til tørk. Vi skjærer korn på en bondegård og lager julenek, maler korn på håndkvern. Noe av kornet taes vare på til våren.

I ringen synger vi om hvordan bonden sår, skjærer og høster kornet. Vi synger og beveger oss til ulike vers og regler som alle har høsten og innhøstingen, de fallende blader, fugletrekket mot sydlige land mm, som tema.

Eventyret handler i denne tiden om godgrøten, om nordavinden som hadde tatt melet, om høna i nøtteskogen, om kong gresskar og prinsesse gulrot o.s.v.

Av fløte blir det laget smør, vi baker brød av kornet som vi selv har malt på kverna vår. Når selve festdagen kommer, dekkes og pyntes bordet med alt det vakre naturen har skjenket oss. Vi gleder oss over fargeprakten, formrikdommen og de forskjellige smaksopplevelsene. Vi spiller et eventyr som fokuserer på markens grøde.

Bordverset sier vi med ekstra andakt denne dagen. Høsttakkefesten skal gi mulighet til å utvikle følelsen av takknemmelighet.

*Jorden nærer lite
frø
Solen modner
korn gir brød
kjære sol, kjære
jord
takk for gaven på
vårt bord*

Mikaelsfesten

Mikkelsmess er en høytidsdag fra gammelt av. I dag vil vi gi denne festen nytt innhold igjen. Temaet er den evige kampen mellom godt og ond, lyset og mørket. Sagnet forteller om ridder Georg som kjemper mot dragen og som klarer å befri prinsessen.

I ringen dramatiserer vi sagnet på vers, vi spikker solstrålesverd, lager kroner og syr kapper til alle de modige ridderne.

Eventyrene som fortelles mot slutten av dagen har samme tema, det finnes mange variasjoner.

Selve festdagen dekker vi på med sverdrød (fullkorn) som man blir sterk av. Vi spiller sagnet som vi har øvet på lenge. Sjelekraftene våkenhet og mot finner sitt uttrykk i gester og ord.

I det gyldne kornet hviler solkraften som skal få det til å spire igjen til neste vår. Barna får med seg en håndfull "mikkelskorn" i små poser, som de passer på hjemme, frem til våren. Vi synger:

*Når de gyldne blader faller
ned, ned på jord
når med bjelleklang nå drager
ned fra fjellet kalv og ku
da vil Sankte Mikael
tenne lyset i vår sjel.*

*Nå står i himm'lens åpne port
St. Mikael med sverd så stort.
Vi følger deg du helt så god
med all vår kraft og alt vårt mot.*

Lanternefesten

Historien rundt lanternefesten er legenden om den hellige Martin (biskop Martin v.Tours, 316 - 397) som deler sin kappe med en fattig tigger. Sagnet synges og/eller spilles i ringen, eventyr med lignende innhold fortelles i eventyrstunden.

Lanterner blir malt, klippet, limt og laget ferdig til festdagen. Pinner blir funnet i skogen og spikket til å holde lanternene med. Vi øver følelser som medlidenhet og omtanke gjennom å gi bort stjerne og – månekaker som vi har bakt, til medmennesker i vår omkrets, f. eks. beboerne på eldresenteret eller sykehjemmet.

Ute blir det mørkere og mørkere, vi går syngende ut med våre lanterner en mørk ettermiddag og lyser her nede, mens stjernene lyser der oppe. Vi synger:

*Her går jeg med min lanterne
og min lanterne med meg.
Der oppe lyser en stjerne
her nede lyser jeg.
Brenn fint mitt lys, brenn fint mitt lys
labimmel labammel labom/:*

Adventshagen/jul

Adventstiden begynner med adventshagen. Dette er en stille, inderlig fest som slår an tonen av forventning og glede som siden ledsager forberedelsene til julen.

En stor spiral av granbar og/eller mose legges ut over gulvet. I midten brenner kun et stort lys når barna kommer inn. Et barn ad gangen får et eple med et lys stukket nedi, følger spiralen innover til det store lyset i midten og tenner på sitt eget lys der. På veien tilbake setter barnet ned lyset sitt et sted i spiralen, og setter seg så på sin plass igjen. En etter en gjentar barna forløpet og det blir lysere og lysere mens vi synger julesanger og spiller på lyre, fløyte eller et annet instrument.

Til slutt lyser hele spiralen i all sin prakt og vi ser på den. Ennå sier vi ingenting, bare synger en avsluttende sang før barna og foreldrene går hjem, med den lysende spiralen i hukommelsen.

*Deilig er jorden
prektig er Guds himmel
skjønn er sjelenes pilgrimsgang
gjennom de fagre riker på jorden
går vi til paradiset med sang”*

Etter adventshagen fortsetter juleforberedelsene. Gleden og forventningen får næring gjennom fortellinger om det hellige barn som skal fødes på jorden. Vi lager små julegaver, baker litt julekaker og på årstidsbordet kommer engelen lengre og lengre ned mot jorden, over stallen der dyrene og hyrdene og en Mor og en far venter på julekvelden.

Når barna kommer tilbake etter jul er hyrdekrybben byttet ut med de hellige tre konger som bringer sine gaver til barnet. Med Helligtrekongersfesten klinger juletiden ut.

Karnevalsfesten

Like før fastetiden tar til feires karneval. Tradisjonen for denne festen går tilbake til førkristen tid. Ved å bruke skumle masker ville våre forfedre drive ut de onde vinterdemonene og spøkelsene.

Vi bruker festen også for å vise glede over det tilbakevendende sollyset, og for å kunne vise litt andre sider av oss selv. Vi kler oss ut og det er lov med tull og tøys og ablegøyer i stor skala. Likevel er det ennå viktig at barna kjenner igjen hverandre og de voksne selv om de er utkledd. Det kan fort bli for nifst når man ikke vet hvem som skuler seg bak masken. Vi synger:

*Har du sett Per Sjuspring danse – har du sett Per Sjuspring danse?
Tror du ej han danse kan? han danser som en adelsmann!
og det var en - og det var to - og det var tre - og det var fire -
og det var fem - og det var seks - og det var sjuuuuuuu!*

Påskan

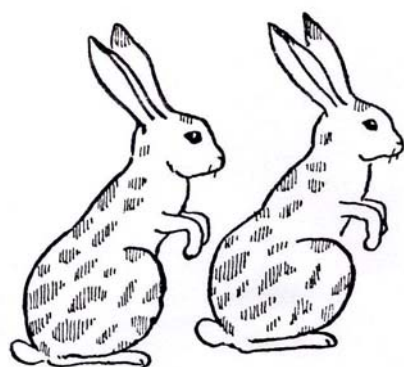
Også påskefesten har en hedensk og en kristen tradisjon. Uansett er det sentrale motivet oppstandelsen/det nye livet. Døden som hører til er en side som vi i barnehagen foreløpig ikke vier noen oppmerksomhet i den forbindelse.

I ringen synger vi om naturen som våkner til nytt liv og leker med egget, som er det selvskrevne symbolet. Også haren er et fruktbarhetssymbol.

Mikkelskornet (som barna fikk med seg hjem på høsten!) såes i små skåler og spirer etter bare noen dager. Oppdagelsesgleden og undringen over alt det nye som vokser opp av jorden i skog og mark står i fokus.

Eventyret tar opp tematikken med fortellinger som hører til, f.eks. Tornerose.

Vi lager i stand reir ute, i håp om at påskeharen finner dem og legger noe i, når han går omkring selveste påskemorgen. Når vi kommer tilbake til barnehagen etter påskehøytiden leter vi - og finner! Vi synger:

*Kling klang klemme
er påskeharen hjemme
hvis han kommer hjem i
dag
skal han få et egg å ja,
et påskeegg, et påskeegg
egg, egg, egg!*

Pinsen

Vi forbereder og feirer pinsen ved å henlede barnas oppmerksomhet mot lyset og luften. Dette er en tid hvor naturen folder seg ut i all sin prakt og vi kan nyte varmen, fargene og duftene.

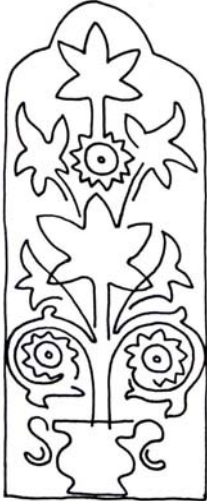
I eventyrstunden forteller vi bl.a. opp "Askepott" som henviser til menneskets åndelige aspekt. Askepott får hjelp fra "den andre siden" der hennes mor er. Via graven og den "hvite fugl" og duene som hjelper henne, vinner hun prinsen.

I ringen leker vi om fuglene, vi lager papirfugler eller andre leker som synliggjør luftelementet.

I Pinsetiden tenker vi også på begeistringens kraft som gjør at mennesker kan forstå hverandre på tvers av språkbarrierer og samarbeide om felles interesser.

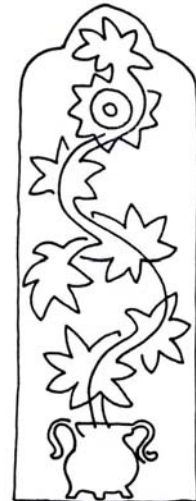

Sommerfesten

Sommerfesten blir gjerne en avskjedsfest for de store barna som skal over på skolen. De får vise frem et lite dukkespill, spille fløyte eller presentere noe annet de har arbeidet med. Vi pynter barnehagen og oss selv med blomsterkranser, har ringdanser og spiser god mat ute. Vi synger:

*Sommer kommer, sommer kommer,
Sol og regn og latter og sang
Sol og regn og latter
ha ha ha latter, sol og sang*

Nå er ringen sluttet og neste år tar vi opp alle festene igjen. I mellomtiden har det kommet nye barn på barnehagen, kanskje også nye medarbeidere, og de som er der har blitt et år eldre. Derfor blir festene skapt helt på nytt igjen.

Kunstneriske aktiviteter

Modellering

Vi bruker for det meste farget bivoks. Der kan vi oppleve både den gode honninglukten og hvordan materialets elastisitet forandrer seg gjennom våre varme hendes arbeid. For varm, det blir vi, når vi knar voksplatene. Dette stimulerer barnas varmeorganisme, barnas sanser og finmotorikken. Vi kan lage oss et lite improvisert landskap på et bord, som et utgangspunkt for det som oppstår. Men det er kun fantasien som setter grenser for kreativiteten.

Sansningen og selve aktiviteten er det viktigste, ikke resultatet. For de mindre barna kan vi varme opp voksen litt på forhånd, slik at den blir lettere å forme.

I ulike sammenhenger bruker vi leire, trolleig eller plastilina som material.

Maling

Vi maler med akvarellfarger på store A 3 - ark. De fuktes og legges opp på en maleplate. Barna får store pensler og kan oppleve fargestrømmene i store bevegelser, og forbinde sine følelser med dem. Utgangspunktet er de tre grunnfargene, gul, rød og blå. Ut fra disse oppstår stadig nye nyanser og underlige former på arket.

Vi kan prøve å inspirere barna med en liten historie eller et vers, men vi unngår å bestemme hva "det" skal bli, eller gi konkrete oppgaver.

Aktiviteten/opplevelsen i seg selv er målet, det skjer ingen opplæring/bedømmelse av resultatet. Det blir neste trinn – på skolen.

Tegning

Gjennom tegning gir barna umiddelbart uttrykk for sin selvoppfattelse. Kraftfull eller forsiktig streker de opp hvordan de oppfatter seg selv i sammenhengen, eller hvordan de opplever omverdenen. Tegneark og fargestifter er alltid tilgjengelige, men for å stimulere alle barna til å uttrykke seg på denne måten, legger vi spesielt til rette for tegning en gang i uken.

Rengjøring

Å pleie renslighet er en dyd. Det virker oppdragende å vaske bort flekker man selv har forårsaket fra møbler og gulv og fjerne spindelvev og støv. Samtidig er det meget morsomt å arbeide med klut og såpevann. Oversvømmelser er innkalkulert! De små barn arbeider etter etterhermingsprinsippet, dvs. de etterligner bevegelsene og har ikke et mål for øyet. Kun de store barna får bestemte oppgaver å mestre.

Arbeidsbevegelsene øver grov- og finmotorikk. Det å skulle vri opp en klut f. eks. krever en ferdighet som er et forberedelsesstadium til lese - og skrivekunsten. Det å "gripe" (gjøre noe), er en forutsetning til å kunne "begripe" noe (tenke).

Matlaging

Barna kan ta del i matlagningsprosessen hver dag. Det bakes brød jevnlig, og på høsten kokes det syltetøy, det bakes bursdagskake eller boller til festen i dukkekroken.

En dag i uken er denne aktiviteten fokusert. Da hjelpes vi ad, for å få i stand en pizza, en suppe, eller pannekaker el.lign.

Å ta del i logiske arbeidsprosesser fremmer senere logisk tenkning. Sammenføyning av substanser på kjøkkenet, forvandling fra hard til mykt, fast til flytende eller omvendt og fra flytende til damp/gass, duftende luft, er elementære opplevelser som fryder et hvert barnesinn.

Man bruker varme/kulde, langsom og hurtig bevegelse og tiden - ikke maskiner, kun mekaniske hjelpemidler som barna kan gjennomskue virkningen av. Da går allting litt saktere og utfordrer tålmodigheten, utholdenheten o.s.v. Sansene skjerpes, ovenfor skarpe kniver, dampende kasseroller, varme bakeplater, skummende oppvaskvann og deilige dufter og smaker.

Eventyret

Eventyrstunden er en av dagens høydepunkter. Folkeeventyr eller fortellinger formidles uten hjelp av verken bok eller bilder. Barna får herved mulighet til å være aktive selv, for å lage sine egne indre bilder. På den måten blir prinsessen mye finere enn noen noen gang kunne tegne henne, og trollet blir akkurat så ille, at barnet holder ut med det.

Barna kan leve med, og øve seg i, forskjellige sjelsstemninger og lærer å omgås allslags følelser i seg selv, både sinne og redsel, glede og mot. På ingen annen måte kan en bibringe barna en slik sjelens dannelselse, som gjennom eventyrene.

Til fordypning og i gjenkjennelse fortelles det samme eventyret flere dager etter hverandre, uten moraliserende eller andre kommentarer.

Det virker kun gjennom ordet.

Eventyret kan også presenteres som bordspill, dukkespill, eller ved en enkel dramatisering sammen med barna.

Frileken

Selve hjertet i barnehagedagens liv er frileken. Det er da barna får anledning til å prøve ut sine ideer og gjøre egne erfaringer. Det kan være noe de opplever som skal bearbeides, noe som har gjort inntrykk, eller noe de har sett, som gis uttrykk for. Barnas kreativitet og fantasi får næring i frileken. Rollespill er et eksempel.

De voksnes oppgave blir å legge forholdene til rette slik at muligheten til fri lek er til stede. Først å fremst gjøres det i form av å skape et "rom" i dobbel forstand, slik at leken kan begynne. Barna må føle seg trygge og de må ha ro for å komme i gang. Dessuten må de selvfølgelig finne et egnet sted hvor de får lyst til å leke. Vi voksne kan være med på å skape en god atmosfære ved selv å gå i gang med dagens gjøremål med glede. Vår innstilling til våre oppgaver avslører seg i måten vi arbeider på. I vårt kroppsspråk kan barna "se" vår indre holdning, og ubevisst vil de ta noe av det opp i seg.

Hvis en av pedagogene begynner å stryke klær, eller setter seg for å spikke en liten leke, kan det være nok til at barna også får lyst til å sette i gang med noe. Hvis ikke, må man prøve å hjelpe dem i gang mer konkret. Mens de yngste barna ofte vil gjøre det samme som de vokse, får de største som regel en ide som må settes ut i livet. Som regel kommer det til et fruktbart samarbeid mellom barna, de beriker hverandre med ideer og innfall. Noen ganger blir de uenige - og klarer de ikke å løse floken alene, må den voksne gripe inn å hjelpe til å nøste opp. Men ellers bør barna få leke så selvstendig som mulig, uten at de voksne overstyrer

leken. For barna er det helt nødvendig å leke. Gjennom leken gjør de seg fortrolig med tilværelsen, bearbeider følelser og inntrykk og høster erfaringer. De blir livsdyktige ved å følge sine egne viljesimpulser og ved å prøve ut sine intensjoner i verden. Her lærer de bl.a. grunnprinsippene i fysikken så vel som i sosialt samspill mellom mennesker. Dette viktige arbeid bør ikke forstyrres unødvendig. Barna trenger ro og god tid for å kunne konsentrere seg og til å komme inn i begeistrende aktiviteter.

De andre aktivitetene i barnehagen blir å betrakte som krydder til hovedretten, sammenlignet med frileken.

Ringen

Vår daglige samling på morgenen kaller vi for "ringen". Ikke nødvendigvis for at alt skal foregå i en ring, men for at vi skal gjøre ting sammen.

Vi sier morgenverset, synger en morgensang og fortsetter så med de sanger, danser, leker, vers, regler og små fortellinger som er aktuelle for årstiden eller for den høytiden vi er inne i, eller den festen vi snart skal feire. Vi er i bevegelse og ro om hverandre, roper eller hvisker, tramper eller lister oss. Vi gjentar de samme tingene hver dag, slik at vi lærer etter hvert, ingen trenger å pugge tekster eller sanger. Litt etter litt forandrer ringen seg, gamle ting forsvinner og nye dukker opp.

Også her bruker vi etterligningsprinsippet til læring. Det kommenteres ikke at et barn nå kan eller ikke kan det ene eller andre verset eller sangene. Når de har bruk for det vil de kunne bruke sine evner i de sammenhenger der det passer.

Den religiøse oppdragelse

Små barn er i sitt vesen religiøse: De tar imot den verden som omgir dem med en uforbeholden hengivenhet som gir grobunn i barnet for grunnleggende menneskelige sjelsegenskaper som f.eks. *undring, ærefrykt, omsorg, redelighet, takknemmelighet* osv. Opplevelser av den art kan danne begynnelsen til *det indre rom* som barnet senere, i voksen alder, kan videreutvikle og oppsøke som en kraftkilde.

Årstidsfestenes og høytidenes innhold fremhever en eller flere av de menneskelige kvalitetene som nettopp er nevnt. I fortellingene om den modige ridder Georg, eller den barmhjertige St. Martin, får barna i et billedspråk, mulighet til å kjenne seg igjen og å ta på alvor de samme egenskapene i seg selv.

En annen innfallsvinkel for en inderliggjøring av personligheten er de gjentatte morgen- og bordvers, og den andaktsfylte stillheten ved at et lys tenner i forskjellige sammenhenger, som igjen og igjen bidrar til å skape et stille rom.

Den religiøse oppdragelse det her er tale om er uavhengig av trosretninger og dreier seg ikke om noen art for forkynnelse av dogmer. Den utgår fra den kristne impuls i vår kultur, men er i sin form så universell og fri at barn og foreldre fra alle trossamfunn skal kunne forbinde seg med den.

Eurytmi

Eurytmi er et gresk ord, "eu" betyr skjønn og "rytme" betyr bevegelse: Skjønn bevegelse. Alle mennesker gjør hele tiden, bevisst eller ubevisst, vakre eller mindre vakre bevegelser. En kan bare tenke seg hvordan man stryker et barn kjærlighetsfullt over hodet – eller løfter en pekefinger – eller kaster armene opp i ellevill glede. Bevegelser i likhet med dette, prøver vi å gjøre i eurytmien, altså bevegelser som har sammenheng med følelser, gir uttrykk for naturfenomener eller gjør musikk og språk synlige. Utgangspunktet kan være en eventyrstemning: hvor stolt og verdig skrider en konge, hvordan kommer en ridder ridende, tramper og bråker et troll, tripper en nisse, danser en alv? Vi kan liksom løpe til stranden, være fiskene i vannet eller bølgene på havet og vinden som suser i trærne. Fantasien har ingen grenser, alt kan man leke og forme til uttrykkssterke, spennende bevegelser.

Eurytmien virker harmoniserende på barna og den fremmer den motoriske utvikling med hensyn til koordinasjon og likevekt.

*****

Den pedagogiske bakgrunn:

Barnet i førskolealderen

Tyngdepunktet for barnets utvikling under den første 7-års perioden ligger på det fysiske plan. I den andre 7-års perioden utvikles først og fremst følelseslivet, og i den tredje er tenkningens utvikling det mest fremtredende.

De første årene, som er preget av den mest intense *læring med hele kroppen*, danner grunnlaget for all læring senere i livet. Det å tilegne seg kunnskap foregår helt frem til skolealderen hovedsaklig ubevisst, på det fysiske, "gjørende" plan. Barnet lever helt i sine omgivelser, og først når barnet har lært å gå og å tale blir den første *jegbevissthetsimpuls* iakttakbar. Nå opplever barnet seg selv atskilt fra omverden og kan si "jeg" til seg selv. Bevisstheten om seg selv og omverdenen utvikles gradvis, gjennom at ord fylles med mening og begreper dannes. Dette er grunnlaget for tenkningen.

Et lite barn som tar etter en kaffekopp som står på bordet, vet ikke hva det gjør. Impulsen kommer som en etterligningstrang og handlingen utføres umiddelbart. Når så koppen velter, går i stykker, eller kaffen renner på duken, opplever barnet undrende det følelsesmessige aspekt ved sin handling, i form av omsorgspersonens reaksjon, eller ved kanskje å ha brent fingrene. Først etter gjentatte slike opplevelser og deres bearbeidelse i leken former det seg begreper, først vage og flyktige, etter hvert klare, begreper som: *kaffe er varm* eller *koppen går i biter*.

Igjen og igjen foregår altså følgende prosess:

- 1) Det lille barnet gjør en handling, inspirert av omgivelsene
- 2) Handlingen fremkaller opplevelser, følelser i barnet og i dets omverden, handlingen blir evt. gjentatt i leken, barnet forbinder seg med den
- 3) Interessen for saken våkner, undring og spørsmål blir bevisst, forestillinger og begreper lyser opp.

I løpet av menneskets første 7 leveår forskyver denne prosessen seg gradvis mer og mer i retning av at også følelser og tanker utløser handling. Dette forhold gir nøkkelen til barnets oppdragelse i de første årene. (se ellers Pedagogisk plan for Steinerbarnehagene i Norge).

Når mennesket er blitt voksen gjelder en omvendt rekkefølge av det nevnte forløpet:

- 1) Den voksne har en forestilling/ide om noe som skal gjøres
- 2) Denne ideen tenkes gjennom, en begeistrer seg for foretaket, planlegger hvordan, forbereder hva som skal til for å få arbeidet gjort
- 3) Forestillingen/ideen blir til synlig virkelighet ved å bli gjort.

*****

Steinerpedagogikkens opprinnelse

Den første Waldorfskolen, eller Steinerskolen som den kalles i Norge, ble startet 1919 i Stuttgart i Tyskland. Navnet fikk skolen fordi den ble opprettet for barna til arbeiderne ved Waldorf-Astoria Sigarettfabrikk, der Steiner i mange år hadde gitt voksenopplæring til fabrikkens arbeidere. Fabrikkens direktør, Emil Molt, støttet sine arbeideres ønske om at også deres barn skulle få mulighet til en god utdannelse. I samråd med Steiner, og under hans ledelse, ble så denne *fabrikkskolen* startet.

Skolen representerte et radikalt initiativ, sett med datidens øyne. Den tok imot barn fra alle samfunnslag og alle typer begavelser, med den intensjon å gi dem en felles undervisning i tolv år. Jenter og gutter gikk i samme klasse, noe verken elevene eller lærerne hadde opplevd før. Kunstneriske virksomheter satte fra første stund sitt preg på undervisningen. Skolen var konfesjonsfri. Elevenes religiøse oppdragelse i skolen ble ivaretatt av prester i de kirkesamfunn barna tilhørte gjennom sine foreldre. For øvrig ble det gitt en *fri religionsundervisning*, som ikke knyttet seg til en enkelt trosretning. Hensikten var å bidra til en allmennreligiøs livsholdning, samt i de øvre klasser å gi kunnskaper om de ulike verdensreligioner.

Den direkte foranledning til den første Steinerskolen var en lokal sosial situasjon, knyttet til Waldorf-Astoria sigarettfabrikken. Steiner utvidet oppgaven til å bli en sosial impuls som hadde et mye større perspektiv: Den første verdenskrig var nettopp over, og Steiner ønsket en undervisningskunst som øvet

elevenes selvstendighet og egen dømmekraft og deres evne til empati og sosial samhandling, for at en slik tragedie ikke skulle kunne skje en gang til. Den veien han så var en pedagogikk som anerkjenner og fremmer også menneskets sjelelige og åndelige utviklingsbehov. Alle Waldorf-/Steinerskoler ble stengt av makthaverne under andre verdenskrig.

*****

Praktiske opplysninger

- Åpningstid:** kl. 7.45- 16.15.
- Betaling:** Foreldrebetalingen, makspris, er fra 1.9.2008 kr. 2 730.00 (inkl. matpenger kr. 400) ved full oppholdstid, og betales den 15. i hver måned, i elleve måneder (juli er betalingsfri). Foreldrene bes om å ordne med faste overføringer til barnehagens konto
- Ant.barn:** Småbarnsgruppene har 10 barn hver og er sammen med tre voksne, Avdelingene for de store (3-5 år) har 16 barn og er sammen med tre voksne. Evt. spesial pedagoger, sivilarbeidere, lærlinger kommer i tillegg.
- Maten:** Maten er økologisk. Det serveres frokost til de barna som trenger det, lunsj, og et knekkebrød/frukt måltid i slutten av dagen.
- Sykdom:** Vi vil gjerne få beskjed hvis barnet er sykt eller skal ha en fridag.
- Fravær:** Barnet skal være friskt nok til å være ute og utenfor smittefare. Blir det sykt i løpet av dagen kontakter vi foreldrene. Det er viktig å oppgi telefonnummer både privat og på arbeidsplassen.
- Ferie:** Barnehagen har stengt hele juli måned og i mellomjula og påskeuka.
- Fridager:** Fridager/planleggingsdager, gjøres kjent i "Barnehageruta".
- Foreldremøter:** Det holdes 1 foreldremøte på høsten og 1 på våren der pedagogiske tema blir tatt opp og ellers alt som foreldrene eller medarbeiderne måtte ønske. Det velges fire personer bland foreldrene som skal representere de fire gruppene. En av dem velges til å være dugnadssjef i barnehagen. Tre av dem skal danne Samarbeidsutvalget sammen med to medarbeidere og en representant fra styret.
- Dugnad:** Det kalles inn til dugnad hver vår og ellers ved behov.
- Samtaler:** Det henges ut lister der foreldrene kan skrive på ønsket samtaletid med pedagogene på høsten og på våren. Ellers kan muntlige avtaler om samtale inngås når som helst ved behov. Vi prøver å unngå å snakke om barnet, oss voksne i mellom, mens barnet står ved siden av og lytter.
- Julemarked:** Barnehagen arrangerer et eget julemarked. Arbeidet består i produksjon av salgsartikler, samt vakter ved salgsbord den aktuelle dagen. Julemarkedskomiteen forbereder markedet.
- Medarbeiderne:** Medarbeiderne har møte en gang i uken, med fortløpende videreutdanning i form av studiearbeid. Deltakelse på innføringskurs i Antroposofi/Oslokurset er obligatorisk for nye medarbeidere som ikke har steinerpedagogisk utdanning.